herpy

VARANER

Varanus orientalis

Varanus orientalis er en slank, rask dvergvaran fra det nordøstlige Australia, som klatrer i trær og på klipper og lever av insekter og små øgler. Den blir høyst 60-75 cm og er langt mindre enn de store varanene, men den krever likevel et høyt, hjemmebygd terrarium, mye varme og UVB-lys, og den lever i mange år.

Familie: Varanidae Engelsk: Freckled Monitor Tidligere navn: *Varanus tristis orientalis* Publisert 15. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**40-75 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-15 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende og klippelevende**
Biotop	**Savanne og klippeterreng**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**150 × 75 × 120 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**26-32 °C**
Varmeplass	**50-60 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter og virveldyr**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**14-36 mnd.**
Kullstørrelse	**3-17 egg**
Kull per år	**2-5**
Inkubasjon	**93-137 dager** ved 27-29 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Ikke vurdert (NE)**

Om arten

Varanus orientalis er en liten, slank varan i undersleksten *Odatria*. Den har lange lemmer, en spiss snute og en lang hale, og den er rask og kvikk. Huden er gråbrun til mørkebrun og dekket av lyse flekker og stenk, og ungene er markant sterkere tegnet enn de voksne. Hos hannene sitter det en klynge av store, svarte eller svart-hvite, piggete skjell på hver side av halerota og kloakken. Hos hunnene og unge hanner er de mindre og ikke fullt så piggete, og det er det enkleste kjennetegnet når dyrene skal kjønnsbestemmes.

Arten er taksonomisk helt ny som egen art. Den ble beskrevet i 1913 av Fry som en form av *V. punctatus* og har siden vært behandlet som underart av *V. timorensis* og senere av *V. tristis*, som *V. tristis orientalis*. I 2025 ble den løftet til art på grunnlag av genetiske og morfologiske data. Den kjennes på en tydelig mørk stripe bak øyet og et nettmønster på ryggen som fortsetter fram på hodet. *V. tristis* omfatter nå alle de øvrige bestandene på fastlandet, både mørk- og lyshodede dyr. I handelen og i eldre litteratur heter arten fortsatt *V. tristis orientalis*, men navnet har også vært brukt om lyshodede *V. tristis* fra det nordlige og sentrale Australia, så dyr solgt under det navnet er ikke nødvendigvis *V. orientalis*. Mange tall og erfaringer fra fangenskap gjelder derfor *V. tristis* i vid forstand; de fleste kan overføres, men ikke alle.

Halen utgjør mesteparten av lengden, og oppgavene for den største totallengden varierer fra 60 til 75 cm. Dyrene er kjønnsmodne ved en snute-kloakk-lengde på omkring 20 cm, i fangenskap etter 14-36 måneder (tall for *V. tristis* i vid forstand). Dyr i den europeiske handelen er oppdrettet. Oppdrettede dyr venner seg til mennesker i langt større grad enn viltfangede dvergvaraner, som naturlig flykter eller gjemmer seg, og de bærer sjeldnere på parasitter.

Likevel er en varan aldri et nybegynnerdyr. Arten må ha et stort terrarium med dypt substrat og høye temperaturer, den lever av levende insekter daglig som ung og annenhver dag som voksen, og den kan formodentlig bli 10-15 år. Regn med mange timers arbeid i uken, løpende utgifter til fôr, lamper og strøm og en plan for hvem som tar seg av dyret hvis du ikke kan.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Utbredelse og leveområde

Varanus orientalis lever i det nordøstlige og østlige Australia. Typelokaliteten er Eidsvold ved øvre Burnett River i Queensland, og formen er også kjent fra Magnetic Island utenfor Townsville. Eldre oppgaver for formen nevner det nordlige og nordøstlige Australia, men avgrensningen mot den nærstående *V. tristis* er ikke fullt kartlagt. Rundt Lake Buchanan i det sentrale Queensland kan utbredelsen til de to artene overlappe.

Oppdelingen i to arter er så ny at eldre funnregistreringer og kart ofte ikke skiller mellom dem. Kartet viser derfor bare et grovt område. Great Dividing Range har formentlig spilt en rolle for at de to artene har utviklet seg hver for seg.

> **Naturlig utbredelse:** Australia.

LEVEOMRÅDE

Varanus orientalis er semi-arboreal og lever i åpen skog, kratt og tørre savannelandskaper med spredte trær, ofte nær vassdrag, og i klippefylte skråninger og klippeutspring. Den gjemmer seg i hule trestammer, under løs bark, i fjellsprekker og i glippene mellom steiner. Den nærstående *V. tristis* ses også på og ved bygninger i landlige strøk.

Arten er dagaktiv og jakter aktivt i grener og på bakken etter insekter, øgler, egg og andre smådyr. Den er mest aktiv om våren og sommeren. I de kjøligere månedene, hos den nærstående *V. tristis* fra juni til september, er den langt mindre aktiv og trekker seg tilbake til skjul. Gjennom dagen skifter dyret mellom sol og skygge, og det kan alltid trekke inn i et hulrom og kjøle seg ned.

Stell

TERRARIET

Til en voksen *Varanus orientalis* må du regne med et terrarium på minst 150 × 75 × 120 cm (lengde × bredde × høyde), og større er bedre. Arten klatrer, så høyden er viktig, og en terrasseformet, sandstrødd bakvegg gir ekstra klatreflate. Terrarier i den størrelsen fås sjelden ferdige, så det blir som regel et hjemmebygd terrarium med frontdører. Ungene kan godt starte i det store terrariet hvis det er innredet med mange skjul, og de finner fôret. Velger du i stedet en mindre faunaboks de første månedene, skal den ha de samme temperatursonene og UVB.

Substratet skal være dypt, minst 20-30 cm, og en blanding av hagejord uten gjødsel, sand og kokosmold som kan holde på huler. Arten er mer klatrer enn graver, men hulrom og tunneler gir trygghet og er en del av temperaturreguleringen. Gi dørene en høy forkant, så substratet ikke skyves ut når dyret graver.

Innred med mange skjul både i varmen og på den kjølige siden: korkrør, stykker av bark, hule trestammer og stabile steinstabler. Fest alt tungt til bunnen, så et dyr som graver under, ikke blir klemt. Gi gode klatremuligheter med grener i flere høyder og loddrette kork- eller treflater, fordi arten er semi-arboreal. Hold dørene tette og sikre. Varmekilder skal være skjermet med et gitter eller en lampekurv, så dyret ikke kan brenne seg. Ventilasjonen skal være god, så varmen ikke samler seg i toppen.

Les mer: Lys og UVB

TEMPERATUR

Varanus orientalis er et typisk solelskende dyr og trenger en stor temperaturgradient. Hold 26-32 °C som bakgrunn om dagen og 20-24 °C om natten. Under varmelampen skal en solplass av stein eller kork nå en overflatetemperatur på cirka 50-60 °C, målt med et IR-termometer. Overflatetemperaturen er langt høyere enn lufttemperaturen over den, så mål begge deler. Den

bakkelevende *V. acanthurus* holdes med solplasser på 70-78 °C, men for en art som også oppholder seg i trærne, er 50-60 °C et forsiktig utgangspunkt. Følg med på hvor lenge dyret ligger på solplassen, og juster.

Bruk minst to halogenspotter ved siden av hverandre, slik at hele kroppen varmes jevnt, og styr dem med termostat eller dimmer. To kvikksølvdamplamper og en 60 W spot rettet mot samme sted er også en løsning, og med forkoblingene under terrariet gir de samtidig bunnvarme. Den kjølige siden skal ligge på 24-28 °C, og dyret skal alltid kunne gå fra solplassen til et kjølig skjul. Er det varmt overalt, risikerer dyret overoppheting. Er det for kaldt, blir det sløvt, legger på seg og får fordøyelsesproblemer. Slukk varmelampene om natten. Det er lurt å senke varmen og daglengden i vintermånedene, fordi arten i naturen er mindre aktiv i den kjøligste delen av året. Det finnes ingen faste tall for en egentlig vinterdvale.

Les mer: Varme og temperatur Les mer: Vinterdvale og årstider

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal ligge på 30-50 %, og substratet skal være tørt til lett fuktig på overflaten. *Varanus orientalis* lever i tørre til lett fuktige områder og tåler ikke konstant våte forhold. Ha et dypere lag med lett fuktig substrat eller et fuktkammer i den kjølige enden, så dyret har et sted å hvile og skifte hud.

Sett fram en stor, stabil vannskål med friskt vann på den kjølige siden og bytt vannet daglig. Dyret drikker regelmessig og kan godt ta et bad, men skålen skal ikke være så dyp at et ungt dyr risikerer å drukne. Bruk ikke tett tåkespray eller konstant sprøyting, fordi det hever fuktigheten rundt varmekildene og kan gi hud- og luftveisproblemer. Et hygrometer i begge ender av terrariet viser om gradienten holder.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og soler seg, så UVB anbefales. Bruk et kraftig T5 HO UVB-rør for solelskende arter (Ferguson-sone 3), som dekker cirka halvparten av terrariets lengde over solplassen. Plasser det i den avstanden produsenten oppgir for den typen nett eller åpning du bruker. Mål gjerne med en UV-indeksmåler: i hodehøyde ved solplassen er en UV-indeks på 3-4 en rimelig start, og det skal være skygge og lavere UV-indeks i resten av terrariet. Et presist UV-mål er ikke dokumentert for *V. orientalis*.

Lyset skal være tent 11-13 timer om dagen: lengst om sommeren og kortest om vinteren, styrt av en timer. Bytt UVB-røret etter produsentens anvisning, typisk etter 12 måneder, selv om det fortsatt lyser. Nattlys er ikke nødvendig.

FÔRING

I naturen lever *Varanus orientalis* mest av leddyr, øgler og egg. Hovedfôret i fangenskap er velnærte levende insekter: sirisser, gresshopper, dubia-kakerlakker, sølvkre, melorm og silkeorm i stor variasjon. Insektene skal være omtrent like store som dyrets hode. Dryss dem med kalk uten D3 ved de fleste måltidene og med et multivitaminpreparat én gang i uken eller annenhver uke. Insekter som selv er fôret med grønnsaker og korn, gir bedre næring enn sultne insekter.

Unger og ungdyr får mat hver dag og så mye de klarer å ete. Voksne får et par fulle måltider i uken, gjerne annenhver dag med mindre porsjoner, fordi det gir mer naturlig jakt og mindre risiko for fedme. En voksen hunn i avl skal ha mer. Varier gjerne med tinte små øgler og vaktelegg. En nyfødt mus med vitamintilskudd kan brukes som ekstra næring til et avlspar, særlig under paringen og etter eggleggingen, når hunnen har tæret på reservene sine. Gnagere skal ikke være hovedføde, fordi de er for feite for en liten varan som i naturen mest eter leddyr, og de gir lett fedme og forfetting av leveren.

Vei dyret hver måned. En fyldig hale og en rund, men ikke hengende buk er tegn på god helse; en tykk, hengende bukfold er tegn på overfôring.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Varanus orientalis er oppmerksom, rask og nysgjerrig og kan bli ganske tillitsfull. Oppdrettede dyr venner seg forholdsvis raskt til mennesker, mens viltfangede dyr flykter eller gjemmer seg og kan bruke lang tid på å falle til ro. Ungene er sky de første månedene og trenger ro og tid til å falle til ro; sitt noen dager ved terrariet uten å røre dem, og la dem komme til hånden. Nærm deg rolig og fra siden, så du ikke ligner en rovfugl ovenfra, og ta ikke tak rundt dyret, men la det klatre opp på hånden din.

Varanens bitt og klør er de største risikoene ved håndteringen. Arten er liten, og bitt er sjelden alvorlige, men de kan gi blødende rifter, og de skarpe klørne river opp huden. Halen kan slå. Hold dyret lavt over underlaget, for en redd varan kan vri seg løs og falle. Ta aldri tak i et dyr som eter, og vær forsiktig rett etter fôring, når det er ekstra ivrig.

Krypdyr kan bære salmonella. Vask hender og underarmer med såpe etter hver kontakt med dyret, terrariet eller fôret, og ikke la dyret komme inn på kjøkkenet eller i nærheten av mat. En hann og en hunn kan gå sammen og kan leve fredelig uten trusler, jaging eller biting. Følg likevel med, og skill dem ved uro. To hanner må ikke holdes sammen, fordi de slåss, og også hunner kan krangle. Større dyr kan spise mindre, så de skal ikke deles med yngre eller mindre dyr.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene kjennes på en klynge av store, piggete skjell på hver side av kloakken, som først blir tydelig hos kjønnsmodne dyr. Hos hunnene og unge hanner er skjellene mindre og mindre piggete. *Varanus orientalis* er kjønnsmoden ved en snute-kloakk-lengde på omkring 20 cm. For *V. tristis* i vid forstand oppgis en alder på 14-24 måneder, enkelte ganger 36 måneder. Sett først en hunn i avl når hun er fullt utvokst og i god hold, fordi eggleggingen tapper kroppen for kalk.

PARRING

I naturen begynner paringssesongen i november, når parene slår seg ned i det samme treet. I fangenskap kan en kort, kjølig periode om vinteren og en gradvis økning i varme og dagslengde om våren sette i gang sesongen, fordi det etterligner årstidenes rytme. Presise temperaturer og varighet for en vinterpause er ikke dokumentert for arten.

Går paret sammen hele året, begynner hannen i januar å følge hunnen urolig og prøve å klatre opp på henne, og etter en tid tar hun imot ham. Hannen løfter hunnens halerot med bakbeina og skyver halen sin inn under, og paringene varer fra noen minutter til flere timer over flere dager. Det kan komme en ny runde paringer i mars. Holdes dyrene atskilt, settes hannen til hunnen i hennes terrarium under tilsyn. Hun skal ha mulighet til å trekke seg unna, og hannen skal tas ut hvis han fortsetter å jage henne eller hun blir sliten. Gi hunnen ekstra fôr i sesongen.

EGGLEGGING OG KULL

I naturen legges eggene omkring desember. For *V. tristis* i vid forstand oppgis 3-17 egg per kull og 2-5 kull i en sesong med 28-85 dagers mellomrom. Hos *V. orientalis* kommer det første kullet omkring fem uker etter første paring og det neste godt to måneder senere, med 5-6 egg per kull, hvorav enkelte kan være ubefruktede; tallene bygger på få dyr. Unger fra et andre kull så tett på det første kan bli mindre, vokse saktere og få forkrøplede eller manglende haler. To kull så tett etter hverandre er en stor belastning, så gi hunnen tid til å komme til krefter. Sett inn en eggleggingskasse eller et skjul med fuktig sand og jord, cirka 20-30 cm dypt, slik at hunnen kan grave. Finner hun ikke et egnet sted, kan hun holde på eggene og få problemer med å legge dem. Hunnen skal ha rikelig med kalk og fôr før og etter eggleggingen. Virker hun urolig, graver uten å legge eller blir slapp, må hun til veterinær.

INKUBASJON

Flytt eggene forsiktig til rugemaskinen uten å vende dem, og legg dem i fuktig vermikulitt eller perlitt ved 27-29 °C. Ved 27,5 °C og en luftfuktighet omkring 100 % klekker egg av *V. orientalis* etter 116-136 dager, og for *V. tristis* i vid forstand oppgis 93-137 dager ved 27-29 °C. I naturen tar det 114-117 dager. Egg i vermikulitt klekker litt før egg i perlitt, trolig fordi de tar opp mer fukt. Hold luftfuktigheten i rugemaskinen høy, og sjekk eggene uten å røre dem. Egg som mugner eller faller sammen, er som regel ikke befruktet.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er sterkt tegnet og svært raske. Ved klekkingen måler de 17-22 cm til sammen med en snute-kloakk-lengde på 6-8 cm, og de veier 4-6 g. De begynner selv å ete små sirisser og gresshopper etter 2-4 dager. Hold hver unge for seg eller i små grupper av samme størrelse med mange skjul, og skill dem straks hvis én blir jaget eller bitt. Sett opp et lite, men varmt terrarium med skjul og klatrepinner, et bredt temperaturspenn og UVB. De får små sirisser og andre små insekter hver dag, pudret med kalk. Fôr så mye de vil ha, og vei ofte. Oppdrettede unger venner seg til deg hvis du er ved terrariet daglig uten å gripe tak. Etter tre måneder måler unger i god vekst 28-31 cm og veier 13-17 g. Når ungene kan flyttes til voksenterrariet, er ikke kjent.

Helse og vanlige feil

De fleste problemer hos *Varanus orientalis* skyldes feil i stellet. De typiske er:

- For lave temperaturer, som gir sløvhet, dårlig fordøyelse, fedme og svekket immunforsvar. Mål solplassen med et IR-

termometer.

- Overoppheting, hvis hele terrariet er varmt og dyret ikke kan komme bort fra varmen.
- Mangel på kalk, D3 og UVB, som gir bløtt og krumt skjelett, skjelvinger og dårlig vekst.
- Fedme og forfetting av leveren, hvis dyret får for mye, for fet eller for ensidig fôr.
- Forstoppelse eller tarmslyng, hvis det er løse steiner, grov bark eller sand i substratet og dyret svelger det.
- Problemer ved hudskifte, hvis fuktigheten er for lav, så hud blir hengende på tær og hale.
- Eggleggingsproblemer hos hunner uten egnet gravested.
- Parasitter og midd, særlig hos viltfangede eller nykjøpte dyr. La en veterinær undersøke en avføringsprøve, og isoler nye dyr.

Viltfangede dyr har ofte innvollsorm og er stresset og avmagret, og de har vanskeligere for å ta imot fôr. Oppdrettede dyr er klart å foretrekke. Et friskt dyr har klare øyne, en fyldig hale, en fast mage og er oppmerksomt. Kontakt en veterinær med erfaring på krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke eter på flere dager, har åpen munn eller hvesende pust, hevelser eller oppsvulmede ledd.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.